

CYFARFOD	Pwyllgor Craffu Gofal
DYDDIAD	29 Ionawr 2026
TEITL	Tim 16+ (Gadael Gofal)
RHESWM DROS GRAFFU	Sicrwydd o ran y ddarpariaeth ar gyfer rhai 16 oed+
AWDUR	Aled Gibbard
AELOD CABINET	Y Cynghorydd Menna Trenholme

1. Pam bod angen craffu?

- 1.1 Er mwyn cael sicrwydd bod y Cyngor yn darparu gwasanaethau addas ac yn darparu gwerth am arian.

2. Beth yn union sydd angen ei graffu?

1. Maes gwaith y tîm a'r galw am wasanaethau
2. Sut mae'r tîm yn delio gyda defnyddwyr gwasanaeth gan gynnwys rhai rhwng 16 ac 18 a cheiswyr lloches, unrhyw heriau ac oblygiadau hynny ar adnoddau'r Cyngor?

3. Cefndir

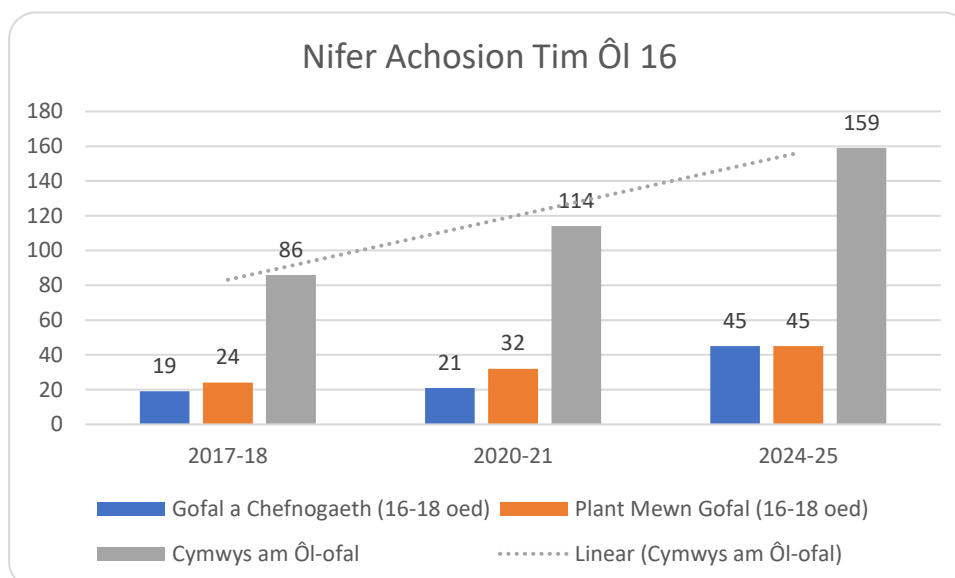
- 3.1 Mae'r Tîm Ôl 16 wedi ei sefydlu fel tîm penodol i ganolbwyntio ar yr achosion hynny sy'n agored i'r Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd rhwng 16 a 25 oed.
- 3.2 Mae gwaith y tîm yn cael ei ddehongli o fewn y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant 2014. Yn benodol mae hynny o dan:
- Rhan 3 o'r Ddeddf, sef y ddyletswydd i asesu anghenion plentyn am ofal a chefnogaeth,
 - Rhan 6 o'r ddeddf sy'n ymwneud a phlant mewn gofal a'r ddyletswydd i ddatblygu cynlluniau a chefnogi plant a'u teuluoedd a'u hadolygu'n rheolaidd.
 - Rhan 6 o'r ddeddf sy'n ymwneud a chefnogi pobl ifanc sy'n gadael gofal.
- 3.3 Mae cyfanswm cyllideb y Tîm ar gyfer diwallu anghenion pobl ifanc yn £1,040 miliwn. Mae £800,000 o'r gyllideb hwnnw ar gyfer anghenion llety a chefnogaeth. Mae £88,000 ar gyfer cefnogaeth ymarferol i achosion Gofal a Chefnogaeth a phlant mewn gofal. Ceir cyllideb o £92,000 ar gyfer cynnal lwfansau i bobl ifanc (gan gofio nad yw pobl ifanc ar Orchymyn Gofal yn gymwys ar gyfer budd-daliadau gan fod yr awdurdod lleol riant corfforaethol).

4. Y galw am y gwasanaeth

- 4.1 Ar gyfer achosion Gofal a Chefnogaeth mae'r tîm yn derbyn cyfeiriadau'n uniongyrchol gan y Tîm Derbyn Cyfeiriadau yn ogystal â cheisiadau am asesiadau ar y cyd gyda'r uned Ddiggartrefedd yn yr Adran Dai.
- 4.2 Yn ystod y cyfnod Ebrill 2024 i Fawrth 2025 fe dderbyniodd y Tîm 44 cyfeiriad newydd am asesiad. Mae hyn yn cymharu gyda 32 dros yr un cyfnod yn y flwyddyn flaenorol.
- 4.3 Rhwng Ebrill 2024 a Rhagfyr 2025 fe drosglwyddwyd 14 achos plentyn mewn gofal a oedd yn cyrraedd 16 oed.
- 4.4 Ar ddechrau Ionawr 2026 roedd cyfanswm o 249 achos yn agored i'r Tîm.
- 4.5

Achosion Agored Ionawr 2026	
Gofal a Chefnogaeth 16-17 oed(Rhan 3)	45
Plant Mewn Gofal (16-17 oed)	45
Pobl Ifanc sydd wedi gadael gofal (18-24 oed)	159
Cyfanswm	249

- 4.6 Eleni hyd yn hyn mae 15 ymholiad diogelu Adran 47 wedi cymryd lle a 46 cyfarfod strategaeth o dan y Canllawiau Diogelu. Mae cynnydd wedi bod yn y nifer o bobl ifanc 16 ac 17 oed sydd ar y Gofrestr Amddiffyn Plant.
- 4.7 Mae cynnydd yn yr achosion sy'n agored i'r Tîm ers 2017-18 yn 48%. Wrth gwrs mae Ceiswyr Lloches yn cyfri am rywfaint o'r cynnydd hwn, ond mae'r galw ar lefel cyffredinol wedi cynyddu yn yr un cyfnod. Gweler isod cynnydd yn y galw dros amser:
- 4.8

5. Sut mae'r tîm yn delio gyda defnyddwyr gwasanaeth?

- 5.1 Mae gweithiwr yn cael ei ddynodi ar gyfer bob achos. Mae'r math o weithiwr yn ddibynnol ar y math o achos.
- 5.2 Ar gyfer achosion Gofal a Chefnogaeth mae Gweithiwr Cymdeithasol yn ymgymryd â'r asesiad. Ar ôl asesiad gall yr achos gael ei redeg gan Ymarferydd Gofal Cymdeithasol neu Weithiwr Cymdeithasol. Mae mwyafrif yr achosion hyn yn ymwneud un ai a materion diogelu neu lle mae anghydfod a thensiwn rhwng rhieni a'r person ifanc, yn aml lle mae posibilrwydd o fod yn ddigartref.
- 5.3 Mae 45 plentyn mewn gofal yn agored i'r Tim ac fe ddynodir Gweithiwr Cymdeithasol ar gyfer pob un.
- 5.4 Ar gyfer pobl ifanc sy'n gadael gofal rydym yn dynodi Cyngorydd Personol yn unol â'r Ddeddf.
- 5.5 Mae'r ymyrraeth a gynigir yn ddibynnol ar yr achos unigol, ond ar lefel gyffredinol golyga hyn weithio gydag asiantaethau eraill i gynllunio a diwallu anghenion yr unigolyn. Mae gweithio gydag asiantaethau eraill yn rhan greiddiol o'u gwaith.
- 5.6 Mae gwaith achos y Tim yn canolbwyntio ar lesiant, sefydlogrwydd, addysg , gwaith neu hyfforddiant a datblygu sgiliau annibyniaeth.
- 5.7 Tra bod person ifanc o dan 18 oed ac angen llety cyfrifoldeb yr awdurdod lleol yw darganfod a threfnu'r llety hwnnw. Mae hyn yn cael ei ddiwallu mewn sawl ffordd. Y flaenoriaeth gyntaf i'r achosion hynny sy'n byw gyda'i rhieni yw cefnogi a chynnal y sefyllfa yn y cartref, os yw'n ddiogel i wneud hynny. Ar gyfer pobl ifanc mewn gofal mae'r mwyafrif mewn gofal maeth (24). Mae 3 o'r bobl ifanc mewn gofal preswyl, 4 yn byw gyda rhieni o dan drefniant Gorchymyn Gofal a 14 yn byw yn lled annibynnol gyda chefnogaeth.
- 5.8 Mae darpariaeth llety efo cefnogaeth yn elfen greiddiol o ddarpariaeth i'r Tim ac i'r bobl ifanc. I ddiwallu'r angen hwn mae croestoriad o drefniadau gan weithio efo partneriaid eraill. Mae ganddom Gytundeb Lefel Gwasanaeth gyda Gisda a Chymdeithas Tai Gogledd Cymru. Mae'r Tim hefyd yn defnyddio 2 ddarparwr preifat sy'n medru cynnig llety a chefnogaeth i unigolion.
- 5.9 Wrth droi deunaw oed mae cefnogaeth y Tim yn parhau. Disgwylir i bob person ifanc sy'n gadael gofal fod a Chynllun Llwybr (Pathway Plan), a gellir cadarnhau bod perfformiad ar hyn yn 100%. Ni chynhelir Adolygiadau Statudol unwaith mae person ifanc yn gadael gofal, ond mae'r cynllun llwybr yn cael ei adolygu yn ôl yr angen.
- 5.10 Gall person ifanc ddewis i beidio â chael cefnogaeth unwaith maent yn cyrraedd deunaw oed. Mae dymuniad yr unigolyn yn cael ei barchu, ond mae dyletswydd ar yr awdurdod i fod yn cadw cysylltiad. Gwneir hyn o leiaf yn flynyddol. Mae gan yr unigolyn yr hawl i ail gysylltu am gefnogaeth pe

dymunir. Ychydig iawn o bobl ifanc sy'n dewis peidio â chadw mewn cysylltiad o gwbl.

- 5.11 Gweler **Atodiad 1** sy'n rhoi dadansoddiad yn dilyn cynnal holiadur gydag aelodau'r Tim.

6. Ceiswyr Lloches

- 6.1 Fel rhan o Gynllun Trosglwyddo Cenedlaethol y Swyddfa Gartref, mae pob awdurdod lleol wedi derbyn cwota o bobl ifanc i dderbyn dan y cynllun. O'r cyfanswm 249 achos sy'n agored i'r Tim, mae 32 o'r rhain yn Geiswyr Lloches (Uancpanied Asylum Seeking Children).
- 6.2 Tra bod y person ifanc o dan 18 oed, maent yn cael eu trin fel plant mewn gofal. Wrth droi deunaw oed maent yn dod yn Adawyr Gofal ac yn gyfrifoldeb ar yr awdurdod lleol nes eu bod yn 25 oed.
- 6.3 Bellach mae 4 o'r Ceiswyr Lloches o dan 18 oed, gyda'r gweddill yn oedolion sy'n derbyn cefnogaeth Ôl-ofal. Mae 9 ohonynt yn bwy yng Ngwynedd, 8 yn Ne Cymru a'r gweddill yn Lloegr.
- 6.4 Rhai o'r heriau ac oblygiadau
- Diffyg gwybodaeth gefndirol, dymuniadau, anghenion, trawma, lles emosiynol. Wrth dderbyn cyfeiriad gwybodaeth sylfaenol iawn sydd ynddo. Nid oes modd gwirio a chadarnhau gwybodaeth sylfaenol am y person ifanc.
 - Iaith - Amrywiaeth sylweddol yng ngwledydd gwreiddiol yr unigolion. Daw'r mwyafrif o Afghanistan, gyda chynrychiolaeth yn ei gyfanrwydd o 13 gwlad ymysg y bobl ifanc.
 - Ansicrwydd y bobl ifanc, diffyg dealltwriaeth am y broses, rheoli disgwyliadau. Fel arfer maent yn dod yn gyfrifoldeb i Wynedd ar ôl treulio cyfnod byr mewn canolfan. Mae'r broses o hawlio lloches yn gymhleth ac nid yw'n hawdd esbonio popeth. Yn ogystal daw rhai pobl ifanc gyda disgwyliadau clir eu bod am fyw mewn dinas ac nid ardal wledig fel Gwynedd.
 - Lleoliadau - Nid yw darganfod lleoliad neu lety addas yn hawdd. Nifer eisiau byw mewn dinas. Weithiau maent mewn cysylltiad efo eraill mewn rhan arall o'r wlad. Yn aml mae eu lleoliad yn gyfuniad o'u dymuniadau a be sydd ar gael iddynt.
 - Ecsploetiaeth. Pryderon "traffickio". Gyda diffyg gwybodaeth gefndirol mae'n anodd canfod a oes ffactorau eraill yn y cefndir. Cynhelir cyfarfodydd strategaeth lle ceir amheuaeth i drafod ymhellach.
 - Y broses hawlio lloches yn cymryd amser hir. Yn ogystal nid yw bob amser yn hawdd darganfod cyfreithiwr i ddelio a'r cais. 17 o'r 32 yng Ngwynedd wedi cael yr hawl i aros. 12 wedi cael eu gwrthod.
 - Asesiadau oedran yn gymhlethdod ychwanegol. Gan nad oes modd cadarnhau oedran yr unigolion, ceir adegau lle mae amheuaeth os yn blentyn ai peidio. Yn yr achosion hyn mae angen ymgymryd ag asesiad oedran. Mae angen hyfforddiant penodol i ymgymryd yr asesiad hwn.
 - Gofynion ar y gweithwyr yn uchel e.e. ymweliadau, anodd creu perthynas, cyfathrebu drwy gyfieithydd, cynllunio ar eu cyfer.
 - Ar gyfer 2024-25 roedd y gost o gartrefu a chefnogi Ceiswyr Lloches i Wynedd oddeutu £780,000. Mae'r Cyngor yn derbyn ad-daliad sydd wedi ei osod ar lefel gan y Swyddfa Gartref. Ar gyfer 2024-25 roedd yr ad-daliad hwn yn £686,000.

- Mae'r Cyngor wedi dyrannu arian ychwanegol dros dro i gyflogi 2 Weithiwr o fewn y Tim i gynyddu capasiti i ddelio gyda'r achosion ychwanegol hyn.

5. Ymgynghori

- 5.1 Nid ydym wedi ymgynghori gyda defnyddwyr gwasanaeth i bwrpas yr adroddiad hwn.

6. Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

- 6.1 A ydych wedi ystyried **cydweithio**?
- 6.2 Mae cydweithio'n hanfodol fel rhan o'r gwaith. Mae gan y Tim gysylltiad rheolaidd gydag asiantaethau eraill megis Heddlu Gogledd Cymru, Bwrdd Iechyd Betsi Cadwaladr, Coleg Menai, Gisda, Cymdeithas Tai Gogledd Cymru, Adran Tai Cyngor Gwynedd.
- 6.3 Beth sydd wedi ei wneud neu bydd yn cael ei wneud i **atal** problemau rhag codi neu waethygu yn y dyfodol?
- 6.4 Nid oes gwaith penodol wedi ei wneud ar atal problemau rhag codi neu waethygu yn y dyfodol.
- 6.5 Sut ydych wedi ystyried yr **hirdymor** a beth fydd anghenion pobl mewn blynyddoedd i ddod?
- 6.6 Mae asesiad Anghenion poblogaeth ar lefel rhanbarthol wedi ei gwblhau a bydd yn cael ei ddiweddarau.

7. Effaith ar nodweddion cydraddoldeb, y Gymraeg a'r ddyletswydd economaidd-gymdeithasol

- 7.1 Rydym wedi rhoi sylw i'r nodweddion uchod ac rydym fel Adran yn dilyn Deddf Cydraddoldeb 2010 a Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 yn ein gwaith yn ddyddiol. Mae hyn yn gwneud yn siŵr bod unigolion a theuluoedd yn derbyn gwasanaeth a chael ei asesiadau yn eu hiaith o'i dewis.

Atodiadau